

Oponentský posudek na diplomovou práci:

Petr Piškula: Reeekce v latinskoamerických politických systémech

Petr Piškula se ve své diplomové práci zaměřil na problém reelekce v latinskoamerických politických systémech. V úvodu se věnuje historii latinskoamerických ústav a teorii prezidentských systémů, jejich výhodám i nedostatkům, jejich obhajobě i kritice. Práce je v teoretické části až příliš opřena o studii José Antonia Cheibuba „Minority Governments, Deadlock Situations, and the Survival of Presidential Democracies“ (*Comparative Political Studies*, roč. 35, č. 3, z roku 2002, s. 284-312). Tu Petr Piškula přijímá zcela nekriticky, takřka jako „zjevenou pravdu“, přičemž sám José Antonio Cheibub uvádí, že některé jeho závěry, odvozené ze statistické analýzy prezidentských demokracií, jsou protikladné některým známým názorům Scotta Mainwaringa či Giovanni Sartoriho. Cheibubovu studii mám k dispozici, ovšem bez dvou dnů volného času, abych si jeho závěry promyslel, se neodvážuji o nich nic jednoznačného tvrdit. Petr Piškula však s odkazem na Cheibuba na straně 26 suverénně tvrdí, že „institucionální faktory jako volební systém, termín voleb a počet efektivních stran nijak výrazně neovlivňují stability režimu. Lze je mnohem lépe považovat za nezávislé proměnné vzhledem k výskytu minoritních vlád.“ Tento odstavec Piškula na stejné straně „pro jistotu“ zopakuje, nicméně hlavním problémem zde není evidentní redakční chyba, ale to, že se Petr Piškula tváří jako naprostý teoretický suverén, přičemž ho ani nenapadne, že tak „silný“ a dosavadním poznatkům notně odporující Cheibubův závěr si vyžaduje diskusi, prověření atd. Vždyť některé známé příklady jako pád demokracie ve Výmarské republice či chilská krize v letech 1970-1973, ústící v Pinochetův puč, tato tvrzení notně zpochybňují. A navíc – při zkoumání reelekce pak vlastně Petr Piškula z Cheibuba skoro vůbec nevychází.

Po teoretickém úvodu, který pak ani moc nevyužije, následuje v Piškulově práci přehled vývoje ústavního zakotvení reelekce a jejích důsledků ve Spojených státech amerických a ve vybraných latinskoamerických zemích: v Mexiku, ve Venezuele, v Kolumbii a v Argentině. Po tomto přehledu následuje závěr, v jehož úplném závěru Petr Piškula cituje výroky argentinského poslance Norberta La Porty: „Reelekce je věc, kterou nám byl čert dlužen“, a vyjadřuje s ním souhlas. Přiznám se, že nevím přesně, jak La Portův výrok chápat. Zda jako striktní odmítnutí reelekce, či jako výraz zoufalství nad kupou obtížně řešitelných problémů, které reelekce před politiky, politology či ústavodárce staví.

Předchozích 74 stran textu Piškulovy práce pak rozhodně svědčí pro druhou variantu. Petr Piškula je schopen uvést hlavní důvod proti reelekcí (možné posílení autoritářských tendencí), jakož i pro ní (prezident bez možnosti znovuzvolení má limitovaný mandát, minimální volební zodpovědnost, je považován za tzv. „lame duck“), v jeho práci však postrádám pokus o syntézu těchto dvou mezních názorů. Na některých místech je pak jeho argumentace vyloženě zmatená, například na straně 68. Tam píše, že „druhý mandát je mnohem horší kvality než první. Prezident patrně veškerou svoji zbývající energii a čas věnuje svému znovuzvolení.“ To ale při druhém mandátu sotva! Podle Petra Piškuly se „argument nízké kvality druhého mandátu opírá o dostatek empirických důkazů“ (s. 68). Pak ale tyto důkazy paradoxně svědčí i pro reelekcí, protože i první mandát, pokud prezident nemá možnost kandidovat znovu, musí logicky vykazovat některé negativní znaky druhého mandátu, kdy už prezident být znovuzvolen nemůže. A aby zmatků nebylo dost, cituje Piškula na stejné straně i Sartoriho, podle nějž „prezident, který má šanci znovu uspět ve volbách, se před koncem svého funkčního období věnuje kampani za své znovuzvolení, kdežto prezident, který podruhé už zvolen být nemůže, prostě pokračuje ve své práci“. Má-li pravdu Sartori, pak v případě reelekce by měl být druhý mandát lepší než první. Tyto rozpory by měl Petr Piškula při obhajobě rozhodně vysvětlit.

Z celého textu práce Petra Piškuly dále – **nepřímo** - plyne, že reelekcí přece není možné pojímat jako nezávislou proměnou a uvažovat o ní jako o nějaké „samostatné substanci“. Její vhodnost či nevhodnost přece závisí na délce mandátu prezidenta (čím je delší, tím je reelekcí méně vhodná), na jeho pravomocech, na stranickém systému, na tom, zda prezidentské volby probíhají souběžně s volbami do parlamentu, či zda probíhají zvlášť a tak dále. Napsal-li jsem, že to z Piškulovy práce vyplývá nepřímo, mám tím na mysli skutečnost, že autor předkládané práce reelekcí skoro vůbec neanalyzuje ve vztahu k jiným faktorům, výše nastíněnými problémovými okruhy se vlastně vůbec **analyticky** nezabývá. Zabývá se jimi pouze deskriptivně, popíše je, o pár stránek dál popíše jiné skutečnosti, které by musely jeho předchozí závěry nějak korigovat, ovšem neděje se tak. Vůbec také **analyticky neřeší** otázku, z hlediska teorie demokracie zcela zásadní, že zákaz reelekcí vlastně zbavuje voliče možnosti vyslovit se k vládě, zbavuje je možnosti špatnou vládu (špatného prezidenta) potrestat, dobrou vládu ocenit znovuzvolením. Na straně 69 cituje Juana Linze, podle nějž je „nadmíru těžké najít každé čtyři či pět let nového schopného prezidenta“, celou práci pak na straně 75, tedy o pouhých šest stran dále, uzavře citátem La Porty, že reelekcí je věc, kterou „nám byl čet dlužen“.

Toto nesouvztažné chrlení empirických faktů a argumentů politiků i politologů pro a proti je pro práci Petra Piškuly naprosto typické. Práce na mne proto dělá dojem, že byla napsána ve velkém chvatu, bez patřičného odstupu, bez toho, aby její autor uváděná pro a proti skutečně promyslel a uvedl do nějaké souvztažnosti. Z tohoto důvodu si myslím, že by možná bylo nejlépe, aby si problematiku reelekcí ještě jednou pořádně promyslel a práci dovedl k nějakým podloženým závěrům, o nichž lze předpokládat, že nebudou jednoznačné. Podložený nejednoznačný závěr je mnohem lepší než nepodložený výstřel typu „čert nám byl dlužen“. Je-li uvedený citát výrazem zoufalství argentinského poslance i autora diplomové práce, pak musím namítnout, že bych ho od Petra Piškuly očekával někde v úvodních pasážích či uprostřed, poté, co nastíní všechna pro a proti. Na konci bych ale čekal přece jen nějaký propracovaný analytický souhrn hlavních obtíží s reelekcí spojených.

Protože text diplomové práce Petra Piškuly neobsahuje žádnou podloženou analýzu, nýbrž sestává pouze z deskriptivního vršení empirických faktů a různých argumentů pro a proti, neměla by podle mého názoru být hodnocena lépe než stupně dobře.

V Praze dne 4. 2. 2007

PhDr. Josef Mlejnek, Ph.D

